

การพัฒนาแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบจังหวัดสกลนคร
Development of Model to Create Warm-hearted Family
Sakon Nakhon Province

พูลสมบัติ ดิงมหาอินทร์

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร

Poolsobut Tingmaha-in

Sakon Nakhon Provincial Public Health Office

E-mail: Thawan.ting2560@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ พัฒนารูปแบบและประเมินรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 900 คน พ่อหรือแม่หรือผู้ปกครอง จำนวน 900 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Percentage differences และ Paired t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์ความรุนแรงทางสังคมในกลุ่มเด็ก พบส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเด็กมีฐานะยากจน จำนวน 49,487 คน (50.85%) เด็กตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรและไม่พร้อมเลี้ยงดูบุตร 1,075คน (1.55%) และแม่เลี้ยงเดี่ยว จำนวน 1,037 คน (0.45%) 2) รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมเครือข่ายวิทยากรต้นแบบ (2) การเสวนาครอบครัวและการฝึกปฏิบัติและ (3) การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเสวนาครอบครัวและการฝึกปฏิบัติพบว่า คะแนนครอบครัวอบอุ่นโดยรวมเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 90.0 ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข และทั้ง 3 องค์ประกอบมากกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) และหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความเครียดน้อยกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 3.28 คะแนน (95%CI; 2.24, 3.32) ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ส่งผลให้มีจำนวนครอบครัวอบอุ่นต้นแบบเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; ครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ

Abstract

This research aimed to study and analyze the situation, develop a model, and evaluate the model for fostering exemplary warm families in Sakon Nakhon Province. The sample consisted of 900 students from grades 7-12 and 900 parents or guardians, selected through cluster random sampling. Data were collected using assessment forms and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, percentage differences, and paired t-test. The findings were as follows: 1) The situation of social violence among children showed that most came from impoverished families, with 49,487 children (50.85%), early pregnancies and unprepared parenthood with 1,075 children (1.55%), and single mothers, totaling 1,037 children (0.45%). 2) The model for fostering exemplary warm families consisted of three steps: (1) Preparation of instructor networks team, (2) Family dialogues and practical training sessions, and (3) Lesson extraction and knowledge exchange. 3) After participating in family dialogues and practical training sessions, the overall warm family scores increased by 90.0%. Emotional intelligence scores across all three components-good at, competent, and happy--were significantly higher post-activity ($p < .001$). Additionally, the mean stress scores were significantly lower after the activity ($p < .001$), with an mean education of 3.28 points (95% CI; 2.24, 3.32). This research resulted in an increase in the number of exemplary warm families.

Keywords; Development of Model; Warm-hearted Family

บทนำ

รัฐบาลให้ความสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว โดยส่งเสริมและสนับสนุนครอบครัวต้องมาก่อน (Family First) ที่มุ่งเน้นสนับสนุนให้ทุกครอบครัวมีอย่างน้อยหนึ่งวันที่สมาชิกในครอบครัวทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงการมีพื้นที่ที่เป็นมิตรให้ครอบครัวได้ทำกิจกรรมเพื่อสานสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเริ่มต้นด้วยการณรงค์ให้ "วันอาทิตย์เป็นวันครอบครัว" เพื่อให้การสร้างความครอบครัวแข็งแรงมีผลเป็นรูปธรรมโดยเร็วและเร่งรณรงค์ให้สมาชิกในครอบครัว อยู่พร้อมหน้า แต่จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของครอบครัวไทยในประเด็นดังกล่าวและได้สะท้อนให้เห็นว่าครัวเรือนไทยที่นับวันจะมีความหลากหลาย แตกต่างจากครัวเรือนไทยในอดีต (โครงการสุขภาพคนไทย, 2560) สังคมไทยในปัจจุบันมีทั้งครัวเรือนแบบดั้งเดิม ที่เป็นครัวเรือนขยาย (ที่มีคน 3 รุ่น หรือมากกว่า) ครัวเรือนเดี่ยว (ครัวเรือนที่มีคน 2 รุ่น) และยังมีครัวเรือนที่อยู่คนเดียวครัวเรือนข้ามรุ่น และครัวเรือนที่ไม่ใช่ญาติ และแม้ในครัวเรือนเดี่ยวยังแยกย่อยออกเป็นครอบครัวแบบคู่สามี-ภรรยาที่ไม่มีบุตร ครอบครัวเดี่ยวแบบมีทั้งสาม-ภรรยา และบุตร ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวแบบมีลูกกับพ่อหรือแม่ แม้ว่าปัจจุบันครัวเรือนขยายยังเป็นลักษณะครัวเรือนหลักที่มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 33.0 ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนประเภทอื่นๆ แต่การเพิ่มขึ้นของครัวเรือนประเภทอื่นๆ ก็เพิ่มขึ้นอย่างน่าจับตามอง (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, 2559) ซึ่งความหลากหลายที่เกิดขึ้นนี้ ไม่เพียงแต่ทำให้การจัดการความสัมพันธ์ และการอุดหนุนเกื้อกูลกันภายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังทำให้นิยามเกี่ยวกับ "ครอบครัว" และ "ครัวเรือน" ต่างไปจากที่หน่วยงาน

ภาครัฐ และภาคเอกชน เคยเข้าใจ และใช้ในการกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อการสนับสนุนครอบครัว (ชาย โพธิ์สีตา, 2552; ภูเบศร์ สมุทรจักร, คมลชนก ขำสุวรรณ และ พิมลพรรณ นิตยัณรา, 2562)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตครอบครัวในทุกจังหวัดและขั้นตอนของเส้นทางชีวิต (Life course) นับตั้งแต่การใช้ชีวิตร่วมกันเริ่มขึ้น การตัดสินใจมีลูก การเลี้ยงลูก การดูแลพ่อแม่ยามป่วยไข้ แก่ชราและไปจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวไทยในศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นแล้วว่า ทำให้เกิดการสั่นคลอนเสถียรภาพของการอยู่ร่วมกันฉันท์ครอบครัว ที่อาจยิ่งทำให้การเกิดลดลง ส่วนความตายที่ยืดเวลาออกไปเนื่องจากการมีอายุยืนยาวขึ้น กลับสร้างความกังวลเกี่ยวกับเงินออมที่อาจไม่เพียงพอและการตายอย่างเดียวดาย ห่างไกลจากลูกหลานและญาติพี่น้อง สถานการณ์การดังกล่าวได้สะท้อนความเปราะบางที่เกิดขึ้น ทั้งในมิติของครอบครัวรุ่นใหม่ที่มีพ่อแม่ต้องมีการปรับวิถีการทำงาน และการดำเนินชีวิตเมื่อเริ่มมีลูกในสถานะเศรษฐกิจที่บีบคั้นและในสภาพสังคมที่มีข้อจำกัดในมีลูกและการเลี้ยงลูก ความหลากหลายของรูปแบบการอยู่อาศัย (Living arrangement) ของผู้สูงอายุ ซึ่งมีระดับและลักษณะความเปราะบางที่แตกต่างกันและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและกิจการเพื่อสังคม" ศึกษามิติใหม่ของการร่วมมือในการดูแลสังคมจากภาคเอกชน ในรูปแบบกิจการเพื่อสังคม (Social enterprise) ที่ต้องทำงานร่วมกับภาครัฐ และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดกลไกที่ยั่งยืนในการดูแลผู้สูงอายุ (ภูเบศร์ สมุทรจักร, คมลชนก ขำสุวรรณ และ พิมลพรรณ นิตยัณรา, 2562; จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และ สุภรต์ จรัสสิทธิ์, 2560)

ดังข้อมูลจากรายงานของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2566) ได้สำรวจสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวและรายงานผลประจำปี พ.ศ.2566 เพื่อติดตามและประเมินสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวประจำปีจาก 76 จังหวัด กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 59,610 ครอบครัว ผลสำรวจดัชนีความเข้มแข็งของครอบครัวในภาพรวมเท่ากับ 71.47 คะแนน และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีความเข้มแข็งของครอบครัวแต่ละด้าน พบว่า ด้านสัมพันธภาพมีค่าดัชนีความเข้มแข็งของครอบครัวมากที่สุด 76.0 คะแนน รองลงมา คือ ด้านการทำบทบาทหน้าที่ของครอบครัว 74.04 คะแนน ด้านสุขภาพของครอบครัว 72.67 คะแนน ด้านทุนทางสังคม 78.15 คะแนน ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก/วิกฤติ 72.12 คะแนน ด้านเทคโนโลยีสื่อสารและการเรียนรู้ 69.18 คะแนน และด้านการพึ่งตนเอง ความพอเพียงทางด้านเศรษฐกิจมีค่าดัชนีความเข้มแข็งของครอบครัวน้อยที่สุด 66.15 คะแนน ซึ่งผลสำรวจฯ มีครอบครัวเสี่ยงร้อยละ 25.01 ครอบครัวทั่วไปร้อยละ 49.98 และครอบครัวเข้มแข็งร้อยละ 25.01 และเมื่อพิจารณาร้อยละของครอบครัวในองค์ประกอบแต่ละด้าน พบว่า องค์ประกอบที่มีร้อยละของครอบครัวเสี่ยงมากที่สุดได้แก่ ด้านทุนทางสังคมร้อยละ 28.42 รองลงมา คือ ด้านเทคโนโลยีสื่อสารและการเรียนรู้ ร้อยละ 26.31 และด้านสัมพันธภาพร้อยละ 24.73

จากสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวดังกล่าว เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของครอบครัวตามความเสี่ยงมากที่พบแต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นด้านทุนทางสังคม ด้านเทคโนโลยีสื่อสารและการเรียนรู้ และด้านสัมพันธภาพ ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมในหลายมิติ หนึ่งในนั้นคือ ความรุนแรงในครอบครัวและความสัมพันธ์ที่เป็นการแสดงออกของพฤติกรรมในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด หรือความสัมพันธ์แบบอื่น ๆ ในครอบครัว หรือระหว่างคนที่อยู่ด้วยกัน โดยการทำร้ายจิตใจ คำว่า ดูถูกเหยียดหยาม ปฏิบัติอย่างไม่ให้ความเคารพหรือไม่ให้เกียรติ ทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ชีวิตและทรัพย์สินที่พบได้เพิ่มขึ้นในสังคมไทย สอดคล้องกับกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวที่พบว่า การช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว 76 จังหวัด และกทม. ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ.2559-2566 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมีจำนวนทั้งสิ้น 13,929 คน ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ส่งผลความอ่อนแอให้บุคคล เกิดการแยกตัวออกจากสังคม ครอบครัว และชุมชนโดดเดี่ยวจนไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือการใช้ครอบครัวและชุมชนเพื่อทำให้อับอายหรือแสดงออกที่รุนแรงเพิ่มขึ้น ตามที่มีการเผยแพร่ในช่องทางสาธารณะต่างๆ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2566)

เช่นเดียวกับสถานการณ์ครัวเรือนเปราะบางในจังหวัดสกลนครในปี พ.ศ.2565 พบว่าครัวเรือนเปราะบางที่มีรายได้น้อยและมีบุคคลที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ เช่น ครอบครัวยากจนที่มีเด็กเล็ก แม่เลี้ยงเดี่ยว ผู้สูงอายุ คนพิการ จำนวน 85,141 คน โดยแบ่งระดับความเปราะบาง 4 ระดับ มากที่สุด ระดับ 0 จำนวน 82,185 ครัวเรือน รองลงมา ระดับ 2 จำนวน 1,418 ครัวเรือน ระดับ 1 จำนวน ครัวเรือนและระดับ 3 จำนวน 398 ครัวเรือน และมีครัวเรือนที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง จำนวน 1,646 ครัวเรือน ส่วนสตรีในจังหวัดสกลนคร จำนวนทั้งหมด 308,551 คน มากที่สุดคือสตรีที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวฐานะยากจนที่ต้องเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง จำนวน 1,037 คน รองมา สตรีที่ถูกจ้างและว่างงาน/ ตกงาน จำนวน 568 คน สตรีที่ถูกทำร้ายร่างกาย จำนวน 3 คน และสตรีที่ถูกละเมิดทางเพศ จำนวน 2 คน ครอบครัวหย่าร้าง จำนวน 1,542 ครอบครัว และครอบครัวที่มีคนในครอบครัวถูกระทำความรุนแรงต่อกัน จำนวน 11 ครอบครัว (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสกลนคร, 2565)

เมื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาดังกล่าวข้างต้น พบว่าส่วนใหญ่เกิดจากเศรษฐกิจที่ยากลำบากสามารถสร้างความตึงเครียดในครอบครัว การมีรายได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการพื้นฐานอาจทำให้ผู้ปกครองต้องทำงานหนัก ส่งผลให้ขาดเวลาในการดูแลและให้ความอบอุ่นแก่ลูก (Smith & Williams, 2020) การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัว (Johnson, 2018) ค่านิยมและวัฒนธรรมในสังคม (Kim & Park, 2019) ปัญหาสุขภาพจิตของผู้ปกครอง (Brown & Peterson, 2021) ขาดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูและพัฒนาทางอารมณ์ของเด็ก (Lee & Roberts, 2022) และขาดการสนับสนุนจากบริการสาธารณะหรือชุมชน (Hernandez & Green, 2019) ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงต้องการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว (Doherty, 2017) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดเผยและปลอดภัยสำหรับการสนทนาและการ

แลกเปลี่ยนความรู้สึกระหว่างสมาชิกในครอบครัว (Gottman, 2015) การให้ความรู้และอบรมผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กและการจัดการกับปัญหาทางอารมณ์ จะช่วยให้ผู้ปกครองมีทักษะในการดูแลและสร้างความอบอุ่นในครอบครัว (Sanders, 2012) และการจัดบริการให้คำปรึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญจะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวสามารถจัดการกับความขัดแย้ง และปัญหาทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Carr, 2009; Garbarino, & Bedard, 2001; Reupert, Maybery, & Kowalenko, 2012)

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างสร้างครอบครัวอบอุ่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบจังหวัดนครพนมขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวช่วยให้สมาชิกมีความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้น ลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ลดปัญหาทางสุขภาพจิต ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และสนับสนุนการแก้ปัญหาภายในครอบครัวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ การพัฒนารูปแบบและประเมินรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบจังหวัดสกลนคร

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ จังหวัดสกลนคร โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557) ดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2566 ถึงเดือนมีนาคม 2567 โดยมีกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัย (Research : R1) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหา (Analysis : A) ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ จังหวัดสกลนคร โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีดำเนินการ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายและสถานการณ์แนวโน้มครอบครัวไทยยุคใหม่สถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัว และการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นของจังหวัดสกลนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562-2565 2)สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นและ3) ศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัว

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ จังหวัดสกลนคร มีดังนี้ 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ (1) แบบวิเคราะห์เอกสาร ข้อมูลพื้นฐานสำหรับศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายและสถานการณ์ แนวโน้มครอบครัวไทยยุคใหม่ ความเข้มแข็งของครอบครัวและการเสริมสร้างครอบครัว

อบอุ้นของจังหวัดสกลนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562-2565 และ (2) แบบวิเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ การเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ 2) แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัว

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการดังนี้

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร จำนวน 2 ฉบับ มีขั้นตอนดำเนินการสร้างเช่นเดียวกัน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและตำราเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร 2) สร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยกำหนดประเด็นการวิเคราะห์เอกสาร และ 3) นำแบบวิเคราะห์เอกสารที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (มาเรียม นิลพันธ์, 2557) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความเหมาะสมของแบบวิเคราะห์เอกสารที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบนั้น ผลการประเมินพิจารณาจากค่าเฉลี่ยคะแนนความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ พิจารณาค่าความสอดคล้องที่มีค่าเฉลี่ย (mean) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) น้อยกว่า 1.00 แสดงว่า แบบวิเคราะห์เอกสารที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ และ 4) นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ของคะแนนความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าเฉลี่ยคะแนนความสอดคล้องของประเด็นการวิเคราะห์เอกสารอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการประเมิน (mean= 4.80, SD.= 0.48) ซึ่งแสดงว่า แบบวิเคราะห์เอกสารที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดำเนินการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและตำราเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ 3) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามโครงสร้างและประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนด 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประเมินความสอดคล้องของประเด็นในแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ผลการประเมินพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ของคะแนนความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญและการแปลความหมายเช่นเดียวกับการประเมินความสอดคล้องของแบบวิเคราะห์เอกสาร และ (5) นำข้อมูลที่รวบรวม

จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ของคะแนนความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าเฉลี่ยคะแนนความสอดคล้องของข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (mean= 4.40, SD. = 0.89-mean= 4.80, SD.= 0.45) ซึ่งแสดงว่า แบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (1) ใช้แบบวิเคราะห์เอกสารในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายและสถานการณ์ แนวโน้มครอบครัวไทยยุคใหม่ ความเข้มแข็งของครอบครัวและการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นของจังหวัดสกลนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562-2565 (2) ใช้แบบวิเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ การเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ และ(3) ใช้แบบสัมภาษณ์ในการศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานแบบวิเคราะห์เอกสารในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายและสถานการณ์ แนวโน้มครอบครัวไทยยุคใหม่ ความเข้มแข็งของครอบครัว และการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นของจังหวัดสกลนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562-2565 และใช้แบบวิเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ การเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ ซึ่งได้มาจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของสฤงศ์ จันทวานิช (2546) ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ การใช้แนวคิดทฤษฎีและการสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อมูล การจัดบันทึกและทำดัชนีข้อมูล การทำข้อสรุปชั่วคราวและการกำจัดข้อมูล และการสร้างข้อสรุป

ระยะที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาร่างรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบของจังหวัดสกลนคร เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ และเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำไปตรวจสอบคุณภาพ แล้วนำไปศึกษานำร่อง (Pilot Study) ทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะไม่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีดำเนินการ (1) พัฒนาร่างรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบโดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการสังเคราะห์ร่างรูปแบบฯ (2) พัฒนาเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ ประกอบด้วย คู่มือการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบและแผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินการเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว (ที่มีลูกวัยรุ่น) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น และแบบประเมินความเครียดของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (3) ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ (4) ตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม

ข้อมูล โดยการศึกษานำร่อง (Pilot Study) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีลักษณะไม่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ มีดังนี้ (1)รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ ตามแนวคิดของแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวและแนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นและพัฒนาการวัยรุ่น และ (2) เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ ประกอบด้วย คู่มือการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินแบบประเมินการเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว (ที่มีลูกวัยรุ่น) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น และแบบประเมินความเครียดกรมสุขภาพจิต เป็นแบบประเมินของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการดังนี้

1. รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ โดย (1) ร่างรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการสังเคราะห์ร่างรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ (2) นำรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบที่สร้างขึ้นเสนอต่อที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมเชิงทฤษฎีแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข (3) นำรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านครอบครัว จำนวน 2 คน ด้านการส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยมีลักษณะเป็นมาตรส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประเมินความสอดคล้องในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ ผลการประเมินพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ของคะแนนความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญและการแปลความหมายเช่นเดียวกับการประเมินความสอดคล้องของแบบวิเคราะห์เอกสาร (3) นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ของคะแนนความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าเฉลี่ยคะแนนความสอดคล้องในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ (mean= 4.60, SD.=0.8- mean= 4.80 SD. = 0.45) (4)นำรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้างโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปตรวจสอบความเป็นไปได้รูปแบบการเรียนสอน โดยการศึกษานำร่อง (Pilot Study) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีลักษณะไม่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนา ได้แก่ แบบประเมินแบบประเมินการเสริมสร้างความ

อบอุ่นในครอบครัว (ที่มีลูกวัยรุ่น) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น และแบบประเมินความเครียดกรมสุขภาพจิตเป็นแบบประเมินของกรมสุขภาพจิต และ (6) นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบความเป็นไปได้ไปปรับปรุงแก้ไขและจัดทำรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบตามแนวคิดของแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวและแนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นและพัฒนาการวัยรุ่น 2.1 คู่มือการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ โดย (1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างคู่มือรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ (2) สร้างคู่มือการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการ คือ ความเป็นมาและความสำคัญของการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวและแนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นและพัฒนาการวัยรุ่นองค์ประกอบของรูปแบบ แผนการจัดกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล และคู่มือการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ (3) นำคู่มือการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ และ(4) สรุปผลและจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป และ 2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินแบบประเมินการเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว (ที่มีลูกวัยรุ่น) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น และแบบประเมินความเครียดกรมสุขภาพจิตเป็นแบบประเมินของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ระยะ 3 การวิจัย (Research: R2) เป็นการนำรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบไปใช้จริง (Implementation : I) ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบตามแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวและแนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นและพัฒนาการวัยรุ่นที่ได้พัฒนาจากขั้นตอนที่ 2 ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เพื่อศึกษาการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นและความคิดเห็น ที่มีต่อการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นครอบครัวเด็กนักเรียนระดับ ม.1 – ม.6 ประกอบด้วยเด็กนักเรียน พ่อ หรือแม่ หรือผู้ปกครองในจังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 33, 323 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นครอบครัวนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ประกอบด้วยนักเรียน จาก 9 อำเภอ ๆ ละ 100 คน รวมเป็น 900 คน พ่อหรือแม่หรือผู้ปกครองจำนวน 900 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

วิธีดำเนินการ (1) ทำหนังสือจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนครถึงโรงเรียน และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในการใช้การเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบตามการพัฒนาครอบครัวและแนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นและพัฒนาการวัยรุ่น (2) นำรูปแบบสร้างเสริมครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ จำแนกเป็น 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายวิทยากรต้นแบบระดับอำเภอ โดยแต่ละอำเภอ คัดเลือกวิทยากรต้นแบบระดับอำเภอที่ประกอบด้วยบุคลากรทางสาธารณสุขจากสถานศึกษา เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือแกนนำชุมชน อำเภอละ 10 คน รวมทั้งหมด 90 คน

กิจกรรมที่ 2 ประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) ต้นแบบ ผู้เข้าอบรมโดยเลือกลูกวัยรุ่นที่เป็นคนเก่ง เกรดเฉลี่ยปีที่ผ่านมามากกว่า 2.75 เป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และมีความสุขโดยเลือกเล่นกีฬา ดนตรี และศิลปะกับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง 1 วัน โดยมีกิจกรรมในการอบรมประกอบด้วยสุขภาพจิตครอบครัว และการสื่อสารสร้างสุขในบ้านองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาวัยรุ่น และการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว การฝึกปฏิบัติการกิจกรรมเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว 3 ฐาน คือ ฐานที่ 1 การประเมินความอบอุ่นในครอบครัวและความฉลาดทางอารมณ์ (EQ.) ฐานที่ 2 การใช้สื่อ คลิปวิดีโอและหนังสือ “วัยรุ่น วัยใส ไม่เสพ ไม่ท้อง” และฐานที่ 3 การแสดงบทบาทสมมติ ทักษะการให้คำปรึกษาและกิจกรรมสันทนาการ

กิจกรรมที่ 3 ประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดำเนินการหลังจากกิจกรรมที่ 2 เสร็จสิ้นผ่านไป 3 เดือน โดยให้แต่ละอำเภอการคัดเลือกตัวแทนครอบครัวอบอุ่นอำเภอละ 5 ครอบครัว มาถอดบทเรียนร่วมกันในประเด็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัวของตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบจังหวัดนครพนมมีดังนี้ 1) รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ 2) เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบประกอบด้วย คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนและแผนการจัดกิจกรรม จำนวน 3 แผน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินการเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว ประกอบด้วยกิจกรรมที่พ่อ – แม่ หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อลูกวัยรุ่น ดังนี้ โดยแต่ละข้อ มีการปฏิบัติอยู่ 4 ระดับ (2) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์โดยให้กลุ่มเป้าหมายเลือกคำตอบในแต่ละข้อความที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะต่างๆโดยแบบประเมิน E.Q. ประกอบด้วยองค์ประกอบ 9 ประเด็น (3) แบบประเมินความเครียดกรมสุขภาพจิต (ใหม่) (ST – 5) เป็นแบบวัดความเครียด 5 ข้อ เพื่อประเมินอาการหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในระยะ 2– 4 สัปดาห์ ประกอบด้วย คำถาม 5 ข้อ ดังนี้ (1) ปัญหาการนอน นอนไม่หลับ หรือนอนมาก (2) สมาธิน้อยลง (3) หงุดหงิด / กระวนกระวายใจ / ว้าวุ่นใจ (4) รู้สึกเบื่อเซ็ง และ (5) ไม่อยากพบปะผู้คน โดยให้ผู้ถูกประเมินตอบให้ตรง

ตามความรู้สึกว่า ในช่วงระยะ 2 - 4 สัปดาห์ ที่ผ่านมาในแต่ละข้อ มีความรู้สึกนั้นๆ เกิดขึ้นหรือไม่ คำตอบให้
เลือก 4 ตัวเลือก

การวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตจากแบบประเมิน แบบสอบถาม
สรุปข้อมูลกลุ่มเป้าหมายทั้งเชิงคุณภาพ และปริมาณ ทำการเปรียบเทียบคะแนนก่อนหลัง และตรวจสอบความ
ถูกต้อง และครอบคลุม

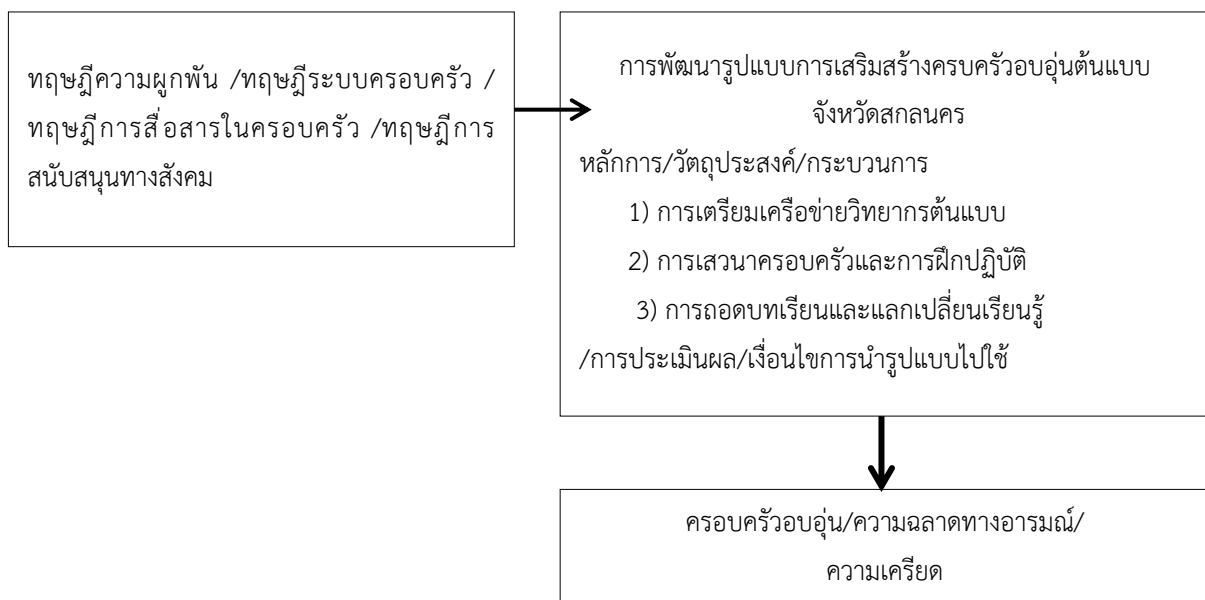
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่จำนวนผู้ร่วมการเสวนาครอบครัวย่อยค่าคะแนนของ
แบบประเมินด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และร้อยละ ส่วนการเปรียบเทียบคะแนนก่อนหลัง ของแบบ
ประเมินการเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ แบบประเมิน
ความเครียดกรมสุขภาพจิต (ST-5) ด้วย % differences และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตสอบถามใน
การทอดบทเรียนร่วมกัน

ระยะที่ 4 การพัฒนา (Development : D2) เป็นการประเมินผล (Evaluation : E) และการขยาย
ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบตามแนวคิด
เกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวแนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นและพัฒนาการวัยรุ่น และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความ
ฉลาดทางอารมณ์ แนวคิดเกี่ยวกับความเครียดที่ได้ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจากขั้นตอนที่ 3 ไป
ประเมินผลและนำไปขยายผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-
6 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้อง จำนวนนักเรียน 45 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีดำเนินการ 1. การประเมินผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบโดยมี
รายละเอียดดังนี้ (1)ศึกษาผลการประเมินพัฒนาการของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และ
นวัตกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียน โดยรูปแบบการเรียนการสอนในช่วงเวลาระหว่างเรียน
(2) ศึกษาผลการประเมินแบบประเมินการเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว แบบประเมินความฉลาดทาง
อารมณ์ แบบประเมินความเครียดกรมสุขภาพจิต (ST-5) และการบันทึกความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ
รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโดยรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ
ช่วงเวลาระหว่างเรียน (3) พิจารณาผลการประเมินและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ
ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบจังหวัดสกลนครครั้งนี้พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ดูแลในช่วงปีแรก ๆ มีผลต่อการพัฒนาทางอารมณ์และสังคม การตอบสนองต่อความต้องการของเด็กช่วยให้เด็กมีความมั่นคงทางอารมณ์ ส่วน Erik Enkson ได้พัฒนาทางจิตสังคมประกอบการสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกของความเป็นตัวเองในเด็ก ต้องการการสนับสนุนและความรักจากครอบครัว ทั้งนี้ Murray Bowen อธิบายว่าครอบครัวเป็นระบบที่ประกอบด้วยสมาชิกหลายคนซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กัน การสื่อสารที่ดี และการสนับสนุนซึ่งกันและกันช่วยสร้างความอบอุ่นและความมั่นคง โดยเน้นการสื่อสารที่เปิดเผยและจริงใจภายในครอบครัวเพื่อสร้างความเข้าใจและความใกล้ชิดระหว่างสมาชิก โดยเน้นว่าการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและเพื่อนฝูงช่วยลดความเครียด และเพิ่มความรู้สึกของการมีคุณค่าในตัวเอง ดังนั้น ครอบครัวอบอุ่นจึงเป็นครอบครัวที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น สมาชิกในครอบครัวให้ความรัก ความห่วงใย และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารที่เปิดเผยและจริงใจ การอยู่ร่วมกันในครอบครัวอบอุ่นส่งผลให้สมาชิกมีความมั่นคงทางอารมณ์ รู้สึกปลอดภัย และมีความสุขในการดำเนินชีวิต

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ครอบครัวอบอุ่น ในปี พ.ศ. 2565 พบว่า จังหวัดสกลนครมีครัวเรือนเปราะบางที่ต้องการความช่วยเหลือรวม 85,141 คน แบ่งเป็นระดับ 0 จำนวน 82,185 ครัวเรือน ระดับ 2 จำนวน 1,418 ครัวเรือน ระดับ 1 จำนวน 140 ครัวเรือน และระดับ 3 จำนวน 398 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีครัวเรือนที่อยู่อาศัยไม่มั่นคงจำนวน 1,646 ครัวเรือน สตรีว่างงาน 568 คน สตรีที่ถูกทำร้าย 3 คน ครอบครัวหย่าร้าง 1,542 ครอบครัวและสถานการณ์ความรุนแรงทางสังคมในกลุ่มเด็ก ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเด็กที่มีฐานะยากจน จำนวน 49,487 คน (50.85%) เด็กที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรและไม่พร้อมเลี้ยงดูบุตร 1,075 คน (1.55%) และครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว จำนวน 1,1037 คน (0.45%)

2. รูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ (1) ประชุมเครือข่ายวิทยากรต้นแบบระดับอำเภอ (2) ประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาครอบครัว โดยคัดเลือกลูกวัยรุ่นที่เก่งและดี มีกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับสุขภาพจิตครอบครัว การสื่อสาร การแก้ปัญหาวัยรุ่น และการฝึกปฏิบัติ 3 ฐาน และ (3) กิจกรรมถอดบทเรียน 3 เดือนหลังจากกิจกรรมที่ 2 โดยให้ครอบครัวอบอุ่นจากแต่ละอำเภอร่วมกันถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. การประเมินรูปแบบการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบจังหวัดนครพนม ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ครอบครัวอบอุ่นต้นแบบ จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 900 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างของร้อยละของระดับความอบอุ่นในครอบครัว ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) โดยรวมอยู่ในระดับดีมากเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 90.00 แต่ระดับดีและระดับพอใช้ลดลง คิดเป็นร้อยละ 2.88 และ 119.50 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความอบอุ่นในครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) โดยรวม พบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความอบอุ่นในครอบครัวมากกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) โดยมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 1.05 คะแนน (95% CI ; 1.03, 1.00) ดังแสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ และร้อยละความแตกต่างของระดับความอบอุ่นในครอบครัว ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) โดยรวม (n=900)

ระดับความอบอุ่น	ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม	หลังเข้าร่วมกิจกรรม	%differences
	จำนวน(%)	จำนวน(%)	
ระดับดีมาก	195(21.67)	520(52.78)	+90.00
ระดับดี	352(39.11)	342(38.00)	-2.88
ระดับพอใช้	353(39.22)	38(4.22)	-119.50

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความอบอุ่นในครอบครัว ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) โดยรวม (n=900)

	n	Mean(SD.)	Mean diff.	95% CI	p
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	900	2.53(0.36)	1.05	1.03, 1.00	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	900	3.58(0.41)			

3.2 ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) ต้นแบบ 3 เดือน โดยรวมด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ทั้ง 3 องค์ประกอบมากกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) ดังแสดงในตารางที่ 3-5

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) ต้นแบบ 3 เดือน ด้านดี (n=900)

	n	Mean(SD.)	Mean diff.	95% CI	p
การควบคุมตนเอง					
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	900	14.90(0.68)	3.61	3.01, 4.29	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	900	18.51(0.83)			
การเห็นใจผู้อื่น					
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	900	16.21(1.45)	3.39	3.04, 4.31	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	900	19.60(0.98)			
ความรับผิดชอบ					

ตารางที่ 3 (ต่อ)

	n	Mean(SD.)	Mean diff.	95% CI	p
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม		16.18(0.98)	2.98	2.51, 3.64	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม		19.16(1.15)			

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) ต้นแบบ 3 เดือนโดยรวม ด้านเก่ง (n=900)

	n	Mean(SD.)	Mean diff.	95% CI	p
การควบคุมตนเอง					
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	900	16.69(1.07)	2.61	2.56, 2.89	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	900	19.31(1.12)			
การเห็นใจผู้อื่น					
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	900	14.08(0.72)	5.23	4.51, 5.30	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	900	19.31(1.12)			
ความรับผิดชอบ					
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	900	14.91(0.63)	3.27	2.99, 3.41	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	900	18.18(1.13)			

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) ต้นแบบ 3 เดือน โดยรวมด้านสุข

	n	Mean(SD.)	Mean diff.	95% CI	p
การควบคุมตนเอง					
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	900	10.13(0.98)	2.78	2.56, 3.21	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	900	12.91(0.85)			
การเห็นใจผู้อื่น					
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	900	14.60(1.06)	3.24	3.01, 3.54	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	900	17.84(1.23)			

ความรับผิดชอบ					
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	900	14.66(1.06)	4.19	4.10, 5.39	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	900	18.85(1.13)			

3.3 ผลการวิเคราะห์ความเครียด หลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความเครียดน้อยกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 3.28 คะแนน (95% CI; 2.24, 3.32) ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเครียด ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ เสนวนาครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) ต้นแบบ 3 เดือน โดยรวม ($n = 900$)

	n	Mean(SD.)	Mean diff.	95% CI	p
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	900	7.50(1.50)	3.28	3.24, 3.32	<.001
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	900	4.22(1.03)			

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าสถานการณ์ความรุนแรงทางสังคมในกลุ่มเด็ก พบส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเด็กที่มีฐานะยากจน จำนวน 49,487 คน (50.85%) เด็กตั้งครรถ์ก่อนวัยอันควรและไม่พร้อมเลี้ยงดูบุตร 1,075คน (1.55%) และแม่เลี้ยงเดี่ยว จำนวน 1,037 คน (0.45%) พบผลเช่นเดียวกับการศึกษาในชุมชนบ้านควนลั่น ตำบลนาบินหลา อำเภอเมือง จังหวัดตรัง พบว่า ปัญหาด้านครอบครัวอบอุ่นที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว ร้อยละ 65.13 ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจด้วยแบบประเมินครอบครัวอบอุ่นในประเด็นสัมพันธภาพในครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.687, SD = 0.888) และจากสภาพการณ์การใช้ชีวิตของคนในครอบครัว ส่วนใหญ่ที่มีความเป็นส่วนตัว ผู้ปกครองไม่กล้าคุยกับบุตรหลานเนื่องจากไม่เข้าใจพัฒนาการแต่ละช่วงวัย และขาดทักษะในการพูดคุยกับบุตรหลานเพราะกลัวว่าหากว่ากล่าวตักเตือนจะมีปัญหาความขัดแย้งกัน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ซื้อโทรศัพท์มือถือให้บุตรหลานตามที่ร้องขอ (จิตรรัตน์ สุภานันท์, กาญจนา พรหมทอง และอรุณี ชุนหบดี, 2564) เช่นเดียวกับรายงานความรุนแรงทางสังคมถึง 1,131 เหตุการณ์ เพิ่มขึ้นจากปี 2564 กว่า 3 เท่า (ปี พ.ศ.2564 พบรายงานข่าวความรุนแรงในครอบครัว 372 เหตุการณ์) โดยมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์เป็นตัวกระตุ้น 347 ครั้ง คิดเป็น 30.7% และยาเสพติด 272 ครั้ง คิดเป็น 24.0% พบการฆ่ากันตายในครอบครัวสูงที่สุดถึง 534 ครั้ง คิดเป็น 47.2% การทำร้ายกัน 323 ครั้ง คิดเป็น 28.6% การฆ่าตัวตาย 155 ครั้ง คิดเป็น 13.7% ความรุนแรงทางเพศของคนในครอบครัว 64 ครั้ง คิดเป็น 5.6% โดยการฆ่ากันตายในครอบครัว

เกิดเหตุระหว่างสามีภรรยาสูงสุด 213 ครั้ง คิดเป็น 39.9% และเป็นข่าวสามีฆ่าภรรยาสูงถึง 157 ครั้ง คิดเป็น 73.7% สาเหตุมาจาก หึงหวง ระแวงว่าภรณยานอกใจ 94 ครั้ง คิดเป็น 55% จ้อไม่สำเร็จ 46 ครั้ง คิดเป็น 26.9% วิธีการที่ใช้มากที่สุดคือปิ่นยิง 93 ครั้ง คิดเป็น 53.4% ใช้ของมีคม 51 ครั้ง คิดเป็น 29.3% และตบตีทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิต 13 ครั้งคิดเป็น 7.5% (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565; กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2565 และ องค์การอนามัยโลก, 2565)

2. ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมเครือข่ายวิทยากรต้นแบบระดับอำเภอ (Preparation of district-level team instructor networks) (2) การเสวนาครอบครัวและการฝึกปฏิบัติ (Family dialogues and practical training sessions) และ (3) การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Lesson Extraction and knowledge exchange) เช่นเดียวกับการศึกษารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่นผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของพื้นฐานครอบครัวอบอุ่นมีองค์ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว การแสดงออกทางอารมณ์ และการปรับตัวของสมาชิกในครอบครัว เป็นองค์ประกอบที่สะท้อนถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวในด้านต่างๆ ส่วนองค์ประกอบของสุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตรของครอบครัวแสดงถึงความสามารถในการปรับสมดุลของครอบครัว ซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัวกับสิ่งแวดล้อมภายนอกใช้เพื่อคงไว้รักษาหลักพื้นฐานสุขภาวะส่วนบุคคลของสมาชิกและครอบครัว มีองค์ประกอบ 4 ด้านประกอบด้วยด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา (ปัทมน อติเรกสาร, พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท และ ประสิทธิ์ แก้วศรี, 2567) เชายเกี่ยวกับข้อค้นพบจากการศึกษาความสุขของครอบครัว ภายใต้บริบทการอยู่ร่วมกันในสถาปัตยกรรมที่พักอาศัยที่ได้ให้ความหมายของความสุขครอบครัวแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือความสุขครอบครัวภายใต้สัมพันธภาพที่ดีของครอบครัว และความสุขครอบครัวภายใต้ความเพียงพอของพื้นที่ใช้สอยในที่พักอาศัย ส่วนเงื่อนไขความสุขครอบครัวภายใต้บริบทการอยู่ร่วมกันในสถาปัตยกรรมที่พักอาศัยพบ 3 ประเด็น คือ 1) การปฏิบัติตามหน้าที่และการเคารพกฎระเบียบต่อกัน 2) การปรับตัวและทำใจยอมรับการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว และ 3) การไม่รุกร้าพื้นที่ส่วนตัว ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างความสุขครอบครัว ควรเริ่มต้นจากการรักษาสมพันธภาพที่ดีของครอบครัว การปฏิบัติตามหน้าที่และการเคารพกฎระเบียบต่อกัน และการทำใจยอมรับและปรับตัว ข้อค้นพบนี้มีประโยชน์ในเชิงวิชาการและนำไปใช้เสริมสร้างความสุขครอบครัว (เอนกพงศ์ อิทธิจันทร์, 2564) และรูปแบบการเสริมสร้างความอบอุ่นของครอบครัว และครอบครัวลักษณะเฉพาะในชุมชนบทบาทของนักพัฒนาครอบครัว ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มสร้างความเข้าใจการยอมรับ ไม่ตีตราและให้กำลังใจ (ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล, 2563)

3. ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเสวนาครอบครัวและการฝึกปฏิบัติคะแนนครอบครัวอบอุ่นโดยรวมเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 90.0 ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมด้านดี ด้านเก่งและด้านสุข และทั้ง 3 องค์ประกอบมากกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความเครียดน้อยกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 3.28 คะแนนในทำนองเดียวกับข้อค้นพบจากการศึกษาโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวไทย พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมฯ คู่สามีภรรยามีคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ คู่สามีภรรยามีคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการยึดมั่น ด้านความท้าทาย ด้านการนับถือคุณค่าและความไว้วางใจและด้านการจัดการกับความเครียดและภาวะวิกฤตเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ (ทิพย์วัลย์ สุรินยา, 2564)

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบจังหวัดนครพนม ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้สุขภาพกายและใจ ครอบครัวแข็งแรงสมบูรณ์ โดยมีความรักและความผูกพันที่ช่วยให้บรรยากาศภายในบ้านเต็มไปด้วยความอบอุ่น ทำให้รู้สึกสบายกายและสบายใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งหลายคนอาจไม่มีเวลาให้ครอบครัว เนื่องจากภาระหน้าที่การงาน และเหตุจำเป็นต่าง ๆ ในชีวิตอาจทำให้รู้สึกห่างเหินหรือไม่สนิทกันเท่าที่ควร โดยการทำกิจกรรมในครอบครัวเป็นอีกวิธีสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและทำให้ครอบครัวรักกันมากยิ่งขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นรายประเด็นดังนี้ ประเด็นการคัดเลือกกลุ่ม เด็ก 1) ควรมีการเลือกกลุ่มเด็กอื่น ๆ อีก เช่น ขาดความอบอุ่นหรือมีปัญหาครอบครัว ครอบครัวแตกแยก นิยสพอใช้ แต่เจียบ ไม่ค่อยแสดงออกถึงความรู้สึกต่อผู้ปกครอง เพื่อจะได้เปิดใจต่อกันและกันและ 2) กลุ่มเกรดเฉลี่ยที่หลากหลาย เช่น กลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ย 1.00-1.49/ 1.50-1.99/ 2.00-2.49/ 2.50-2.99 ผู้ปกครอง 1) ขยายเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่กับคนอื่นที่ไม่ใช่พ่อแม่ เช่น ตา - ยาย/ ปู่-ย่า 2) ผู้ปกครองที่มีการศึกษาไม่สูง ขาดโอกาสทางสังคม และ 3) ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น อาชีพ รายได้ ของพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ประเด็นวิทยากร ต้องมีคุณสมบัติ 1) มีครอบครัวที่สมบูรณ์ มีความน่าเชื่อถือ 2) มีความรู้เกี่ยวกับวัยรุ่นเป็นอย่างดี 3) มีทักษะการสื่อสารอย่างดี 4) มีความรู้สึกในด้านบวกกับสถาบันครอบครัว 5) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 6) ควรมาจากพื้นที่ที่มีปัญหา เช่น ท้องไม่พร้อม ยาเสพติด และมีความพร้อมในการดำเนินงาน เป็นผู้ที่ได้รับผิดชอบงานวัยรุ่น และมาจากหน่วยงานทุกภาคส่วน ทุกระดับ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงเรียน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และตำรวจ และ 7) มีประสบการณ์ วิทยากรกระบวนการ ประเด็นผลการดำเนินงานกิจกรรม จากการติดตามกลุ่มเป้าหมาย

หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมรูปแบบครอบครัวอบอุ่นต้นแบบจะพบว่าเด็กนักเรียนประสบความสำเร็จด้านการเรียนไม่มีการใช้สารเสพติด และไม่ตั้งครกในโรงเรียน และ**ประเด็นหลักสูตร 1)** ควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และ 2) ควรมีช่วงบุคคลต้นแบบ เช่น นำตัวอย่างเด็กที่เคยผิดพลาดมาเล่าประสบการณ์แก่รุ่นน้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นต้นแบบเป็นกิจกรรมที่สร้างสัญลักษณ์เชิงบวกแก่สังคม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้บ กองทุนสุขภาพท้องถิ่น บูรณาการเข้ากับโครงการยาเสพติด ลด ละ เลิก ส่งเสริมภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมด้วย เช่น กศน. จัดทำหลักสูตรระดับประถมศึกษา และจัดทำสื่อที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย และง่ายต่อการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2566). *แนวทางขับเคลื่อน"ครอบครัวอบอุ่น" กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.*
- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2565). *รายงานสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว.* กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.
- กลุ่มนโยบายและวิชาการ. (2565). *รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดสกลนครประจำปี 2565.* สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสกลนคร.
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA Thailand). (2559). *รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. 2558 โฉมหน้าครอบครัวไทย ยุคเกิดน้อย อายุยืน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2566. แหล่งที่มา: <http://thailand.unfpa.org/th/publications/รายงานสถานการณ์ประชากรไทย-พ.ศ.2558-โฉมหน้าครอบครัวไทย-ยุคเกิดน้อย-อายุยืน>.*
- โครงการสุขภาพคนไทย. (2560). *เสริมพลังกลุ่มเปราะบาง สร้างสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน. สุขภาพคนไทย นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และ สุภรต์ จรัสสิทธิ์. (2560). *สถานเลี้ยงเด็กในบริบทสังคมเมือง: พัฒนาการเพื่อความมั่นคงของชาติ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- ชาย โพธิ์สิตา และ สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2552). *ครอบครัวไทยในสถานการณ์เปลี่ยนผ่านทางสังคมและประชากร. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.*
- ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล. (2563). *การเสริมสร้างความอบอุ่นของครอบครัวลักษณะเฉพาะในพื้นที่เป้าหมายครอบครัวอบอุ่น. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. 28 (1), 197-234.*
- ทิพย์วัลย์ สุรินยา. (2564). *โปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 47 (1), 175-192.*

- ธิดารัตน์ สุภานันท์, กาญจนา พรหมทอง และอรุณี ชุนหบดี. (2564).รูปแบบการส่งเสริมครอบครัวอบอุ่นโดย
การมีส่วนร่วมของสภาผู้นำชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านควนล่อน ตำบลนาบินหลา อำเภอเมือง
จังหวัดตรัง. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 4 (2), 190-204.
- ปัทมน อติเรกสาร, พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท และประสิทธิ์ แก้วศรี. (2567). รูปแบบการพัฒนา
สุขภาวะครอบครัวเชิงพุทธบนพื้นฐานครอบครัวอบอุ่น. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*.
7 (1), 78-91.
- ภูเบศร์ สมุทรจักร, คมลชนก ขำสุวรรณ และ พิมลพรรณ นิตยน์รา. (2562). ครอบครัว "เปราะบาง" เมื่อการ
เปลี่ยนแปลงของสังคมทำร้ายครอบครัวไทยและทิ้งใครหลายคนไว้เบื้องหลัง. สถาบันวิจัยประชากร
สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2557). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภางค์ จันทรานิช. (2546). *วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. ในคู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องาน
พัฒนา, อุทัย ดุลยเกษม, บก.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). รายงานการสำรวจสภาวะสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- องค์การอนามัยโลก. (2565). รายงานสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กทั่วโลก. เจนีวา: องค์การอนามัยโลก:
- เอนกพงศ์ อิทธิจันทร์. (2564). *ความสุขของครอบครัว ภายใต้บริบทการอยู่ร่วมกันในสถาปัตยกรรมที่พัก
อาศัย*. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ .
- Brown, R., & Peterson, A. (2021). Parental mental health and child development. *Child Psychology Review*. 62 (4), 456-468.
- Carr, A. (2009), The effectiveness of family therapy and systemic interventions for child-focused problems. *Journal of Family Therapy*. 31 (1), 3-45.
- Cowan, P. A., Cowan, C. P., & Heming, G. (2005). Family planning and goal setting: The foundation for positive family outcomes. *Family Process*. 44 (3), 281-295.
- Doherty, W. J. (2017). Family meals and family well-being. *Journal of Family Psychology*. 31 (5), 577-586.
- Gottman, J.M., & Silver, N. (2015). *The seven principles for making marriage work*. Harmony Books.
- Garbarino, J, & Bedard, C. (2001). *Parents under siege: Why you are the solution, not the problem, in your child's life*. Free Press.
- Hawkins, A. J., & Fowers, B. J. (2013). Assessing family strengths and needs. *Family Relations*. 62 (4), 578-589.
- Hernandez, M., & Green, T. (2019). Community support and family resilience. *Community Development Journal*. 44 (2), 156-172.
- Johnson, P. (2018). The impact of family structure changes on child well-being. *Family Relations*. 34 (1), 78-89.

- Kim, S., & Park, H. (2019). Cultural shifts and family cohesion. *Sociology Today*. 50 (3), 221-233.
- Lee, K., & Roberts, M. (2022). Educational resources and parenting. *Early Childhood Education Journal*. 55 (1), 89-102.
- Reupert, A, Maybery, D., & Kowalenko, N.(2012). Children whose parents have a mental illness: Prevalence, need and treatment. *Medical Journal of Australia*. 196 (7), 603-604.
- Sanders, M. R. (2012). The Triple P-Positive Parenting Program: A public health approach to parenting support. *World Psychiatry*. 11 (2), 99.
- Smith, J., & Williams, L. (2020). Economic pressures and family dynamics. *Journal of Family Studies*. 45 (2), 123-135.